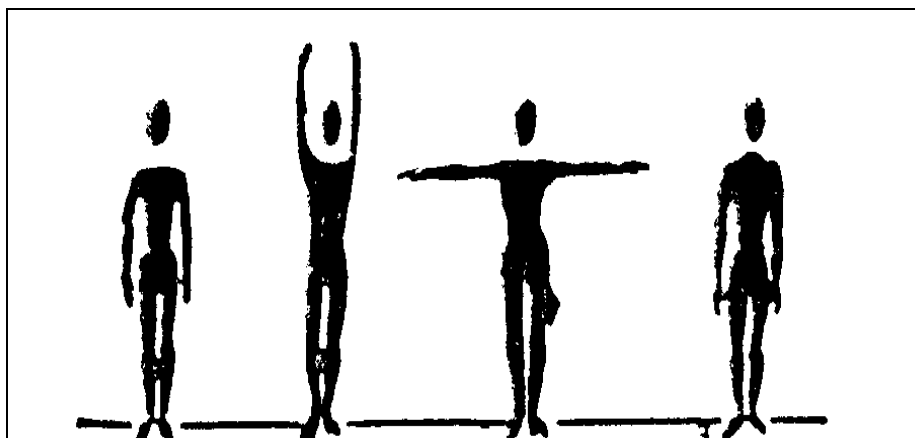

Др Душан Сп. ИЛИЋ Др Иван К. ЗДАНСКИ
Др Млађен Б. ГАЛИЋ

ОСНОВЕ ДИДАКТИКЕ ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

Бања Лука – Београд, 2009.

САДРЖАЈ

Предговор	9

I ДЕО

Увод	15
Дидактика физичког васпитања у структури теорије и праксе физичке културе	24
Настава физичког васпитања као основни појам дидактике физичког васпитања	36
Настава школског физичког васпитања	41
Врсте наставе	57
Врсте наставе - <i>резиме</i>	74
Интегрално развијање личности ученика кроз наставу физичког васпитања	76
Интегрално развијање личности ученика кроз физичко васпитање	83
Аутогена ревитализација физичких и психичких функција ученика физичким васпитањем	85

II ДЕО

Извори знања у настави физичког васпитања	97
Извори наставних садржаја у физичком васпитању	102
Принципи и правила наставе	104
Општи дидактички принципи у настави	107
Дидактички принципи у настави физичког васпитања	110
Принцип јасноће циља	112
Принцип научне заснованости наставе	117
Принцип очигледности и свесне активности ученика	121
Принцип поступности, систематичности и индивидуализације	124
Принцип понављања, вежбања и вредновања	132

Принцип економичности, рационалности и ефикасности	137
Принцип повезаности наставе са животом	141

III ДЕО

Правила наставе	149
Наставне методе	151
Наставне методе у физичком васпитању	156
Наставне методе за обраду новог градива	158
Метода усменог излагања	158
Метода показивања – демонстрације	163
Наставне методе за утврђивање градива	170
Метода понављања градива	171
Метода примењивања градива	172
Избор и међусобни однос наставних метода	173

IV ДЕО

Организациони облици наставе	179
Опште поставке о организационим облицима наставе	179
Организациони облици наставе у физичком васпитању	180
Фронтални рад	182
Фронтални рад у физичком васпитању	183
Групни облик рада	185
Групни рад у настави	185
Групни рад у физичком васпитању	186
Рад са врстом	189
Паралелни рад	192
Рад са допунским вежбама	194
Рад са станицама	197
Полигон или стаза	200
Рад у паровима (тандему)	203
Индивидуални рад	204
Опште поставке о индивидуалном раду	204
Индивидуална настава у физичком васпитању	205

V ДЕО

Основна организациона јединица наставе	213
Место извођења наставе	215
Сала за физичко васпитање	217
Отворени објекти за физичко васпитање	220
Наставна средства у физичком васпитању	221
Остали спољашњи фактори наставе физичког васпитања	223
Избор и подела наставног градива	223
Називи појединих делова наставног програма физичког васпитања	227

VI ДЕО

Типологија наставних часова	237
Општа типологија наставних часова	237
Типологија часова наставе физичког васпитања	238
Карактеристике типологије часова наставе физичког васпитања	242
Уводни час (УВ)	242
Час упознавања (УП)	244
Час стицања појмова, правила и законитости (ПЗ)	245
Час увежбавања (ВЕ)	246
Час понављања (ПО)	247
Час проверавања (ПР)	248
Час примене знања у пракси (ЗУ)	248
Комбиновани час (КО)	249
Домаћи задаци	250
Домаћи задаци у физичком васпитању	252

VII ДЕО

Планирање и програмирање наставног рада	259
Планирање у настави	259
Планирање у настави физичког васпитања	261
Програмирање наставе физичког васпитања	265
Програмирање предметног подручја	268
Програмирање тематске целине	269
Програмирање наставне теме	270

Планирање наставног часа	274
Планирање и програмирање часа физичког васпитања	276
Микропланирање часа физичког васпитања	277
Техника припремања за час физичког васпитања	285
П р и л о з и	291
Планирање и програмирање наставе физичког васпитања ..	305
(Пред)радње за ефикасно планирање и програмирање	305
Ток и поступци планирања и програмирања	307
Исходи планирања и програмирања	312
Праћење, вредновање и (пр)оцењивање знања,	
умења и способности у физичком васпитању	317
Појмовно прецизирање проблема	317
Праћење, вредновање и (пр)оцењивање у	
физичком васпитању	318
Структура и елементи за процену спортско-техничког	
образовања деце и омладине у школама	319
Инструменти за (пр)оцену усвојености наставних	
садржаја у физичком васпитању	321
Атлетика	321
Вежбе на справама и тлу	322
Одбојка	323
Кошарка	325
Рукомет	326
Фудбал	327
Хиперактивност код деце	329
Теоријско-појмовна одређења	329
Недостатак пажње и хиперактивни поремећај	332
Психолошки приступи руковођења хиперактивношћу	342
Реедукација психомоторике	345
Проблеми и могућа решења	345
Дефинисање појма	346
Принципи реедукације психомоторике	349
Подела вежби реедукације психомоторике	351
Релаксација и неки од начина примене	352
Стручно усавршавање наставника физичког васпитања	
- основ за професионално напредовање	355

Проблем и импликације	355
Садржаји усавршавања наставника	356
Наставне теме усавршавања наставника	358
Ваннаставне теме стручног усавршавања	360
Актуелне теме усавршавања наставника	361
Припрема стручног испита за наставнике	
физичког васпитања	367
Личност наставника физичког васпитања	375
Наставна средства за физичко васпитање	
- <i>разредна</i> настава	383
Наставна средства за физичко васпитање	
- <i>предметна</i> настава	385
Размишљања и белешке	389
VIII ДЕО	
Додаци	393
Литература	395
Речник основних појмова	413
Изводи из рецензија	439
Белешке о ауторима	442

ИЗВОДИ ИЗ РЕЦЕНЗИЈА

“Основе дидактике физичког васпитања”

Аутори: др Душан Сп. Илић
др Иван К. Здански
др Младјен Б. Галић

Циљ ове рецензије је да истакне неколико разлога за њено публикавање, односно потребу да се приступом дефинисања и успостављања новог бољег проницања у суштину физичког васпитања, а нарочито припадајућој му настави, може прилазити и другачијим мишљењем него до сада.

У области физичке културе постоји велика потреба јасно дефинисаних термина и појмова с једне стране али већа потреба је јасно успостављање теоријског идентитета физичког васпитања, његове аутохтоности као научне дисциплине или саме науке а самим тим деференцијације и корелације с педагошким наукама, социологијом, биомедицинским и сродним граничним научним дисциплинама.

Покушај аутора да се упусте у пионирски подухват писања али пре свега промишљања новог приступа диференцијације теорије физичког васпитања – педагогије физичког васпитања - методике физичког васпитања ка успостављању **дидактике физичког васпитања** је пре свега за похвалу из разлога усуђивања напуштања стереотипа прихватања одређених теоријских приступа у педагошкој мисли која су се временом почела нужно трошити.

Полазећи од једног конзистентног приступа у тексту књиге – уџбеника, детаљно су приказани и протумачени неки од основних дидактичко – методичких проблема који треба да се обрађују у дидактици физичког васпитања и који указују на потребу диференцијације дидактике физичког васпитања од дидактике, односно опште дидактике, или опште методике наставе, како се понекад и понегде она назива.

Аутори сматрају да као и свака “посебна” дидактика (високошколска дидактика, андрагошка дидактика, ергодидактика и др.) и **дидактика физичког васпитања** своје полазиште има у основним постулатима опште дидактике, а апликује се на конкретно подручје, на школско физичко васпитање. Али и шире од тога, **дидактика физичког**

васпитања је, на одређен начин, и детерминанта обима и подручја у целокупном васпитно образовном раду у физичкој култури.

На крају уџбеника дати су прилози шеме којима се обухвата “рецептура” како и на који начин се води евиденција о раду ученика и како се планира и програмира настава. Део прилога с шемама је неопходан за сваког наставника. То није императив “јединог модела” али је свакако добар пример како нешто може да се уради.

Рецензент је дужан да саопшти своје лично гледање на сваки подухват новог. Аутори су имали намеру пре свега не само да наставе велику критичку (и можда стваралачку) линију прошлог већ да прошире поље проучавања, да отворе једно крило културе гледања на проблеме струке из нове оптике у којем кретање стваралачке енергије је било ослобођено или слободније од досадашњег манира “не дирати у светиње”. Могао бих говорити о великом помаку, о великој стручној одговорности аутора али и рецензента. Оба ова актера се изненада појављују смело вероватно схватајући да једино различитошћу у оптици гледања на ствари напредујемо ми сами али и наша струка.

Читаоцима вероватно неће бити познате све дугогодишње муке аутора да се “усуде” на јерес писања нечега што до сада нико није смео или можда није могао.

Уколико су аутори често цитирали друге изворе или друге ауторе, нису то радили да би читаоци били упознати са оним што им је већ можда познато, него, из разлога да би се схватили нови тонови и да се материја смести у нови простор који превазилази општу прихваћеност. Читалац после читања може да изађе из утврђеног клишеа и личног идентитета, из наметнутог туђег и свог оквира. Тако је могуће кретање и туђих мисли, туђе стваралачке енергије један нови креативан лутајући дух. Можда ће неко рећи да рецензент није у праву када прихвата Дидактику физичког васпитања, али ови нови лутајући номади у нашој струци су пожељни бар из једног разлога: мисаоне миграције као и стручне су потребне више од саме проблематизације јер оне доводе до задовољства аутора да препознају предео у себи и предео у читаоцу на коме се залаже да се мирно крене даље у оплемењивању своје стручне опредељености ка узвишеном путу бити добар наставник.

Београд, 2009. године

Проф. др Владимир Кебин

„*Основе дидактике физичког васпитања*“ појављују се први пут на нашем стручном пољу, као уџбеник који ће сигурно обогатити литературу код нас најчешће и одавно познатој под називом "методика физичког васпитања". Публикација може да нађе своје мјесто и значајна је јер консултује велики број стручних извора како наших тако и неких страних аутора из разних области и компетенција. Појава овог наслова мора да радује и одушеви сваког ко је, на било који начин, везан за питања физичке културе, а посебно наставнике физичког васпитања у школама.

Основе дидактике физичког васпитања темеље се на општој дидактици чији се постулати апликују на подручје физичког васпитања као дијела васпитања. Поред тога, коришћена је релевантна литература домаћих и страних аутора из педагогије, психологије, социологије и, наравно, физичке културе. Све је то сублимирано, веома стручно и коректно, да читаоца просто плијени и одушевљава...

Рукописом су обухваћена сва питања неопходна за теоријско и стручно усавршавање, прије свега, наставника физичког васпитања. Дидактичко-методичка упутства изложена су и обрађена на начин примјерен специфичностима ове научне области.

Посебна драг је што су аутори настојали да читаоцима и онима који желе да дубље студирају ову област струке приближе нову литературу, разна упутства, питања, бројне фус ноте, препоруке, рјечник основних појмова, приказе и сл. с којима се наша струка сусреће у наставној теорији и пракси.

Бања Лука, 2009. године

Проф. др Симо Вуковић

Белешке о ауторима

Др Душан Сп. Илић је рођен 3. децембра 1960. у Брчком, где је завршио основну и средњу школу.

1983. је завршио Факултет физичке културе у Сарајеву као - студент генерације.

1985-1987. је радио у Секретаријату народне одбране у Скупштини општине у Брчком, на мобилизацијским и регрутним пословима. У току службовања 1987. уписао постдипломске студије у Београду (XI генерација постдипломаца).

1987-1988. запослио се у ОШ "Иво Лола Рибар" у Ријеци као наставник физичког васпитања, а касније радио у СОУР БИ "Трећи мај" у ријечком бродоградилушту, као организатор рекреације.

1988-1992. је радио као асистент и виши асистент на Факултету физичке културе у Сарајеву код Проф. др Ђорђа Најштетера на предмету Методика наставе физичког васпитања.

1991. је одбранио магистарски рад на Факултету физичког васпитања у Београду под називом: "Релације морфолошких и моторичких карактеристика ученика осмих разреда основне школе и резултата усвојености наставне грађе педагошких циклуса".

1990-1992. постао је члан Организационог одбора МОИ БиХ и члан Редакцијског одбора стручног часописа "Физичко васпитање" у Сарајеву.

1995. постао је члан Статистичког друштва Србије.

1997. запослио се у Републичком педагошком заводу у Бањој Луци у својству школског надзорника за физичко васпитање.

1997-2001. је радио на Економском факултету у Брчком у звању предавача за наставни предмет – физичко васпитање.

2003. одбранио докторску дисертацију на Факултету физичког васпитања и спорта Универзитета у Бањој Луци на тему: "Логичка структура и динамика усвајања наставних циклуса физичког васпитања ученика старијих разреда основне школе".

Објавио је преко 40 стручних и научних радова, расправа, полемика, приказа књиге, саопштења, превода и сл., од којих неке и с међународним учешћем.

Др Иван К. Здански је рођен 1929. у Бечеју где је завршио основно образовање и три разреда гимназије на мађарском језику, а матурирао у VII мушкој гимназији у Београду.

Студиро је на Високој школи за физичку културу у Београду на којој је дипломирао 1956. Магистрирао је 1969. на Факултету за физичко васпитање у Београду, а докторску дисертацију је одбранио 1984. на Факултету физичке културе у Новом Саду.

Радио је као наставник физичког васпитања у основним школама (у Плочама - Р. Хрватска), гимназији (у Београду), Средњој стручној школи (у Бечеју), Педагошкој академији и Вишој педагошкој школи (у Београду).

У звање стручног сарадника у Југословенском заводу за физичку културу изабран је 1963. и прошао сва звања – од стручног до научног сарадника.

У оквиру студијске размене боравио је 1964. три месеца у Институту за физичку културу при Високој школи за телесну културу (ТФИ) у Будимпешти, где је изучавао систем праћења развоја ученика. Субспецијализацију из методике физичког васпитања 1967. стиче на Високој школи за телесну културу (ДХФК) у Лајпцигу.

Аутор је више од 150 стручних и истраживачких радова објављених у домаћим и иностраним часописима. Поред уже проблематике из подручја теорије и методике физичког васпитања, посебно ученика млађег и средњег школског узраста, прати и изучава проблематику социологије образовања, слободног времена младих и повезаности физичке културе и екологије. Аутор је више приручника за наставнике – „*Искусства других*“ 1967. и 1970, „*Интензификација часа физичког васпитања*“ 1968, „*Настава у природи*“ 1998, „*Дидактика физичког васпитања*“ (коаутор) 2002, и др.

По одласку у пензију 1992. пажњу је посветио изучавању остваривања права детета која произилазе из Конвенције о правима детета Генералне скупштине УН из 1989., а ратификованој у Савезној скупштини СФРЈ. Посебан акценат у свом истраживачком раду посветио је проблему занемаривања права детета од стране школе и тој проблематици је посветио већи број радова.

Добитник је Републичке награде за научни рад у физичкој култури, Октобарске награде Београда за стручни рад, Златне плакете Савеза педагога физичке културе Југославије и Спомен плакете ДСНО за рад на обуци студената за ОНО.

Др Млађен Б. Галић је рођен, као прво од десеторо деце, од мајке Зорке (рођене Јовић) и оца Богдана, у земљорадничкој породици, на Сретење Господње (15. фебруара) 1948., у селу Горњем Первану, општина Бронзани Мајдан, касније, општина Бања Лука. Основну школу (четири разреда) је завршио у родном месту, а осмогодишњу школу (ОШ "Ранко Шипка") и Учитељску школу у Бањој Луци.

По завршетку учитељске школе службовао је једно време као учитељ на територијама општина Сански Мост и Бања Лука и извео једну генерацију ученика од I до IV разреда основне школе. 1971. прекида учитељски рад и уписује се, у статусу редовног студента, на Групу за педагогију Филозофског факултета у Београду, где је и дипломирао 1976., на андрагошком смеру студија. (Тема дипломског рада: "*Утицај сложаја особина личности на успех у учењу млађих одраслих.*")

Након дипломирања радио је, једну школску годину, као стручни сарадник у настави - школски педагог у Средњошколском образовном центру "Змај" у Земуну, а потом прелази на радно место секретара Одељења за педагогију Филозофског факултета у Београду. У току овог рада биран је за асистента-приправника и изводио је вежбе са студентима II године на предмету Општа андрагогија.

1982. изабран је за асистента-приправника на предмету Педагогија на Факултету за физичко васпитање у Београду, а 1984. је одбранио магистарску тезу на Филозофском факултету у Београду под насловом "*Образовно-културна интересовања одраслих*", чиме стиче академски назив магистра педагогије. Након тога изабран је за асистента и изводи вежбе из Педагогије и Дидактике са студентима II и III године, као и део вежби из предмета Увод и научно-истраживачки рад, са студентима IV године. Истовремено предаје Педагогију спорта на курсевима за тренере различитих спортова при Кадровском центру Факултета физичке културе у Београду и изводи наставу Педагогије на Факултету драмских уметности у Београду за фолклорне и друге педагоге.

1987. прелази на радно место референта за Војну андрагогију (уједно наставник) при Војној академији у Београду, а дужност прекида 1995.

1994. је одбранио докторску тезу - "*Детерминанте ставова према спортско-рекреативним активностима*" на Филозофском факултету у Новом Саду, чиме стиче академски назив доктора педагошких наука.

1998. је изабран за доцента на предмету Педагогија на Факултету физичке културе у Београду, где и сада ради. Истовремено је гостујући професор на предмету Андрагогија на Одсеку за педагогију Филозофског факултета у Бањој Луци, професор Педагогије спорта на Међународном факултету за спорт у Бањој Луци, као и предавач Педагогије спорта на Вишој школи за спортске тренере у Београду.

2003. године је изабран за ванредног професора за предмете Педагогија, Педагогија спорта и Педагогија с дидактиком на Факултету спорта и физичког васпитања у Београду, где и сада ради.

До сада је објавио радове-монографије: "*Основно образовање одраслих*", Београд, 1985. (коаутор), "*Култура и физичка култура*", Нови Сад, 1995., "*Зашто човек учи*", Београд, 1999., "*Школа у природи и живот у школи*", Београд, 2000., "*Педагошки рад тренера у спорту*", Београд, 2001., „*Спортисти и образовање*“, Београд, 2008., као и већи број стручних радова, чланака, осврта, приказа и рецензија у домаћим и страним часописима и листовима. Учествовао је с радовима на више научних и стручних скупова у земљи и иностранству.

